

Prof. dr hab. Iwona Sagan
Zakład Geografii Społeczno-Ekonomicznej
Wydział Nauk Społecznych
Uniwersytet Gdański

Recenzja

rozprawy doktorskiej mgr **Aleksandry Krawczyk** pt. „**Communicative constructions and the relational concept of space in a circular economy of single-use plastics**” wykonanej pod kierunkiem prof. dr. hab. Małgorzaty Grodzińskiej-Jurczak z Instytutu Nauk o Środowisku i dr hab. Grzegorza Micka, prof. UJ z Instytutu Geografii i Gospodarki Przestrzennej w dyscyplinie Geografia społeczno-ekonomiczna i gospodarka przestrzenna w Szkole Doktorskiej Nauk Społecznych Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie.

Uwagi wstępne

Podstawą wykonania recenzji jest decyzja Rady Dyscypliny Geografia społeczno-ekonomiczna i gospodarka przestrzenna podjęta w dniu 19 października 2023 roku o powołaniu mnie na recenzenta przedłożonej rozprawy.

Recenzowaną rozprawę stanowi zbiór czterech artykułów opublikowanych w czasopiśmie naukowych o zasięgu międzynarodowym. Publikacje ukazały się w latach 2020 – 2023. Według kolejności chronologicznej opublikowania i według uporządkowania w rozprawie są to:

Artykuł 1: Grodzińska-Jurczak M., Krawczyk A., Jurczak A., Wojciech Dybek W., 2020. *Humanistic environmental governance: a novel paradigm for addressing plastic reduction*, Organizacja i Zarządzanie: kwartalnik naukowy, 2 (50), 15-27

Artykuł 2: Grodzińska-Jurczak M., Krawczyk A., Jurczak A., Strzelecka M. Mariusz Boćkowski M.5, Rechciński M., 2020, *Environmental choices vs. COVID-19 pandemic fear –plastic governance re-assessment*, Society Register, 4 (2), 49-66

Artykuł 3: Grodzińska-Jurczak M., Krawczyk A., Akhshik A., Dedyk Z., Strzelecka M., 2022, *Contradictory or complementary? Stakeholders' perceptions of a circular economy for single-use plastics*, Waste Management, 142, 1-8

Artykuł 4: Krawczyk A., Jaguszewska N., Ziółkiewicz W., Grodzińska-Jurczak M., 2023, *The ivory tower of academia in the era of climate change: European scientists' engagement in science popularization related to single-use plastics*, *Environmental Science and Policy*, 146, 185-202

Według danych, sumaryczny IF wynosi 18,3 a sumaryczna wartość punktowa artykułów wynikająca z listy czasopism MNiSW równa się 406 punktów (art.1 – Organizacja i Zarządzanie: kwartalnik naukowy: IF = 2.6 oraz 20 pkt MNiSW; art.2 – Society Register: IF = 1.2 oraz 40 pkt MNiSW; art.3 – Waste Management: IF = 8.1, oraz 200 pkt MNiSW; art.4 – IF = 6.4 oraz 140 pkt MNiSW).

Część badań stanowiących podstawę empiryczno-analityczną przedłożonego dorobku została zrealizowana dzięki wsparciu finansowemu otrzymanemu w ramach uczelnianych i krajowych projektów badawczych, w których Doktorantka uczestniczyła.

Do zestawienia przedłożonego dorobku publikacyjnego, w formie załączników, dołączono oświadczenia Doktorantki i współautorów publikacji określające ilościowo (w %) wkład poszczególnych autorów w powstanie artykułów. Analiza wkładu Doktorantki w wieloautorskie publikacje ma kluczowe znaczenie w ocenie dorobku na stopień naukowy. Doktorantka przygotowała zestawienia w sposób solidny, dokumentując ich rzetelność oświadczeniami współautorów.

Ujęty w rozbiciu na poszczególne etapy pracy badawczej i publikacyjnej opis wkładu autorskiego Doktorantki wskazuje, że obejmował on wszystkie etapy realizacji prac poczynając od sformułowania koncepcji badań, poprzez analizę literatury, opracowanie metodyki badania, zebranie materiałów i danych źródłowych, prowadzenie analiz, graficzną prezentację wyników, ich interpretację i sformułowanie wniosków oraz przygotowanie manuskryptu do publikacji. Z oświadczeń wynika, że udział Doktorantki w przygotowaniu koncepcji poszczególnych artykułów konsekwentnie wzrastał wraz jej postępem naukowym, poczynając od wkładu na poziomie 30% w pierwszym artykule opublikowanym w 2020 r., a kończąc na 80% udziale w opracowaniu koncepcji w ostatnim artykule, wydanym w 2023 r. W trzech z przedłożonych artykułów przegląd literatury był w pełni autorsko przygotowany przez Doktorantkę. Równie ważny w ocenie jakości naukowego wkładu w publikacje udział Kandydatki w interpretacji i dyskusji wyników wahał się od 70% do 100% w ostatnim, czwartym artykule. Zgromadzona dokumentacja dowodzi, że wkład mgr A. Krawczyk w prowadzone badania i przygotowane publikacjach był zasadniczy.

Przedłożona do recenzji praca, poza podstawowym tekstem czterech artykułów, została opatrzona autoreferatem syntetycznie ujmującym całość dorobku składającego się na cztery przedłożone do oceny publikacje. Dwudziestostronicowe opracowanie obejmuje wprowadzenie w temat badań, omówienie aktualnego stanu wiedzy oraz celów badawczych, prezentację rezultatów, które były sukcesywnie publikowane w ocenianych artykułach oraz wnioski. Wszystkie artykuły zostały opublikowane w języku angielskim i konsekwentnie w tym też języku został napisany autoreferat.

Podsumowując informacje wprowadzające należy stwierdzić, że przedłożony do recenzji materiał jest poprawnie przygotowany od strony formalnej. Wszystkie wymagane dokumenty zostały zgromadzone. Parametry ilościowe dorobku wskazują na jego wysoką wartość. Należy podkreślić, że wszystkie artykuły opublikowano w niebudzących wątpliwości co do rzetelności procesu publikacyjnego i recenzenckiego czasopismach. Rola Doktorantki w powstaniu artykułów i ich publikacji, jak wynika z oświadczeń, była kluczowa. Publikacja serii artykułów w renomowanych, międzynarodowych czasopismach świadczy o uznaniu znaczenia i wartości merytorycznej zrealizowanych badań.

Uwagi ogólne merytoryczne

Doktorantka w serii opublikowanych artykułów podejmuje jeden z kluczowych problemów środowiskowych współczesnego świata, a mianowicie problem zanieczyszczenia środowiska globalnego plastikiem i konsekwencji, jakie niesie obecność jego rozdrobnionej frakcji czyli tzw. mikroplastiku dla funkcjonowania wszelkich organizmów żywych, w tym człowieka, który jest producentem, konsumentem i jednocześnie ofiarą akumulacji plastiku w przyrodzie. Mimo tak kluczowej rangi problem ten jest relatywnie ciągle słabo obecny w polskich badaniach środowiskowych i literaturze naukowej. Ze względu na swą rangę problem plastiku w środowisku jest obszarem aktywnej polityki Unii Europejskiej. Podjęty temat ma więc nie tylko ważne znaczenie poznawcze ale stanowi studium o wysokich walorach aplikacyjnych.

W centrum zainteresowań badawczych Doktorantki jest kluczowy dla akumulacji plastiku w środowisku problem masowego wykorzystywania jednorazowych opakowań plastikowych. Ich lawinowo rosnące zużycie, które dodatkowo spotęgowała pandemia COVID-19, odgrywa krytyczną rolę w zanieczyszczeniu środowiska. Produkcja i zużycie jednorazowych opakowań jest czysto społecznym zagadnieniem. Z tego względu rozpoznanie problemu świadomości i postaw behawioralnych ludzi ma kluczowe znaczenie w rozpoznaniu problemu i podejmowaniu działaniach zaradczych. Wykorzystanie do tego celu koncepcji

konstruktywizmu komunikacyjnego i przestrzeni relacyjnej jest zasadnym i cennym metodologicznie podejściem. Na marginesie tej dyskusji pragnę zwrócić uwagę, że sformułowanie *koncepcja przestrzeni relacyjnej (concept of relational space)* nie jest tożsame ze sformułowaniem *relacyjna koncepcja przestrzeni (relational concept of space)*, które uważam za błędne, a które zostało użyte w tytule pracy.

Zasadniczy problem badawczy, który formułuje Autorka dotyczy wpływu wiedzy i sposobów jej komunikacji na kształtowanie świadomości oraz postaw behawioralnych w trzech głównych grupach interesariuszy, do których zaliczeni zostali naukowcy, społeczeństwo konsumentów oraz praktycy. Praktycy nie są dość jednoznacznie zdefiniowani. Z całości badań należy wnioskować, że w tej grupie Autorka umieszcza zarówno przedstawicieli instytucji sektora publicznego jak i producentów opakowań. Dyskusja prowadzona w ramach wszystkich publikacji nad rolą tej grupy jest dalece nieadekwatna do jej znaczenia zarówno w generowaniu jak i przeciwdziałaniu problemowi. Prywatny sektor przedsiębiorców i biznesu działających zarówno w sektorze produkcji opakowań jak i ich wykorzystywania odgrywa zasadniczą rolę w powstawaniu zanieczyszczeń. Jak stwierdza sama Autorka głównym podmiotem w procesie zanieczyszczenia plastikiem są producenci opakowań plastikowych, którzy odpowiadają za niemal 50% powstających zanieczyszczeń. Ponadto aktywność sektora producenckiego stoi za globalnym zwrotem w kierunku stale wzrastającego wykorzystywania opakowań jednorazowych, najbardziej destruktywnych dla środowiska. Także rola instytucji publicznych, a w tym przede wszystkim władz publicznych, jest mało czytelna w kolejnych analizach. W zakresie kompetencji tych władz są m.in. regulacje prawne, które wobec egzystencjalnej rangi problemu mogą być konieczne dla jego rozwiązania. Strategiczne działania Unii Europejskiej, niewątpliwie konieczne i słusznie podejmowane, są jednak dalece niewystarczającą i rozciągniętą w czasie formą prowadzenia polityki na rzecz przewycięzania kryzysu zanieczyszczenia plastikiem. Działania ze strony krajowych, regionalnych oraz lokalnych władz publicznych mają krytyczne znaczenie zarówno w wymiarze legislacyjnym jak i edukacyjnym oraz informacyjnym, a więc w przekazywaniu wiedzy. Jest to wyraźnie czytelne na podstawie wyników badania opinii respondentów, którzy niemal jednogłośnie wskazywali na rolę edukacji w rozwiązywaniu problemu. Zatem sektor publiczny ma strategiczny wpływ zarówno na sektor prywatny poprzez tworzenie systemów legislacyjnych i fiskalnych, jak i na sektor społeczny w zakresie komunikacji poprzez budowanie dyskursu publicznego podnoszącego świadomość problemu i sprzyjającego propagacji pożądanych postaw konsumenckich. Zawężenie pytania

badawczego do interakcji nauki i społeczeństwa (s.9 i 18) we współtworzeniu i dystrybucji wiedzy ogranicza pole interpretacyjne, przesuując na plan drugi strategicznych graczy, których sama Autorka identyfikuje jako głównych interesariuszy.

Podniesiona kwestia zawężenia pola badawczo-interpretacyjnego nie podważa wartości ujęcia problemu w kontekście zaawansowanych koncepcji społeczno-teoretycznych i innowacyjnych metod empirycznych. Na szczególne uznanie i podkreślenie zasługuje wykorzystanie koncepcji konstrukttywizmu komunikacyjnego, będącego jedną z form konstrukttywizmu społecznego. Konstruktivistyczne założenia, że wiedza o świecie, w tym wiedza naukowa jest konstruowana (a nie „odkrywana”) przez człowieka, a w konsekwencji rzeczywistość społeczno-kulturowa jest konstruktem społecznym są chyba jak nigdy dotąd pozytywnie weryfikowane przez praktykę życia społeczno-gospodarczego. Siłą wpływu komunikacji społecznej realizowanej poprzez działalność platform społecznościowych najlepiej oddaje określenie współczesnego społeczeństwa społeczeństwem platformy (*platform society*). Pojęcie to dobitnie wskazuje na krytyczną rolę komunikacji społecznej realizowanej poprzez sieci wirtualnych połączeń w skali dotychczas nie doświadczanej, w procesie kształtowania rzeczywistości społecznej, politycznej i gospodarczej. W pełni uzasadnione jest zatem przyjęte w pracy założenie, że gospodarka obiegu zamkniętego, traktowana jako rozwiązanie problemu zanieczyszczenia plastikiem, jest konstruktem społecznym, a nie wąsko rozumianym problemem ekonomicznym. Zatem aby mogła zaistnieć i być skuteczna muszą powstać kanały informacji budujące swoisty produkt społeczny mobilizujący ludzi nie tylko do włączenia się w jej obrót ale także domagania się jej w systemie gospodarowania.

Idea gospodarki o obiegu zamkniętym stoi w sprzeczności ze stylem życia społeczeństwa konsumpcyjnego, które także przy wykorzystaniu konstrukttywizmu komunikacyjnego było konsekwentnie formowane od lat 50. minionego wieku. Zmiana postaw społecznych to konieczność wdrożenia w przestrzeni komunikacyjnej nowego paradygmatu wartości i postaw społecznych. Samo określenie gospodarka o obiegu zamkniętym jest już mylącym konstruktem komunikacyjnym, który sugeruje, że jest to jeszcze jeden, szczególny typ gospodarki. Gospodarka o biegu zamkniętym to jest styl gospodarowania, który aby być skutecznym musi przeniknąć całą działalność gospodarczą. Jednocześnie dominujący neoliberalny model rozwoju włącza gospodarki w paradygmat ekonomii zysku, w sprzeczności z którym stoi gospodarka o obiegu zamkniętym. W wąskim rachunku ekonomicznym, a ten jest podstawą ekonomii zysku, nowe technologie

biodegradowalnego plastiku nie tylko powodują obciążenia środowiskowe w innych wymiarach, o czym pisze Autorka, ale także podnosząc koszty produkcji obniżają zysk. Ponowne wykorzystywanie plastiku i wytwarzanie z niego innych produktów, szczególnie włókien do produkcji odzieży, nie eliminuje obecności mikroplastiku w środowisku, w wręcz przeciwnie jeszcze go intensyfikuje. Aktualnie jedynym skutecznym sposobem wydaje się być drastyczne zmniejszenie i eliminacja wykorzystywania plastiku w procesach technologicznych i w produkcji opakowań. Zmiany technologii produkcji to potężne dodatkowe koszty i zmniejszony zysk. Brak jednorazowych opakowań to spadek wygody konsumenckiej. Aby zmienić styl gospodarowania, odejść w sektorze prywatnym od ekonomii zysku, a w sektorze społecznym od konsumpcjonizmu konieczne jest wygenerowanie w przestrzeni komunikacji wszystkich interesariuszy nowego paradygmatu rozwoju.

Rola nauki i naukowców, będąca w centrum zainteresowania badawczego Doktorantki, jest bez wątpienia strategiczna w dostarczaniu koniecznej wiedzy, ale jednak jest tylko jednym z elementów systemu i to nie głównym, co zauważa w jednym z artykułów Autorka. Stąd konieczność interpretacji kierunków i skuteczności jej działań w kontekście uwarunkowań społecznych i gospodarczych. Słusznym było zatem ujęcie problemu w perspektywie koncepcji konstruktywizmu komunikacyjnego i przestrzeni relacyjnych. Wydaje się jednak, że potencjał tych koncepcji nie został interpretacyjnie w pełni wyeksploatowany. Pewien niedosyt budzi brak wykorzystania w tym względzie dorobku badań mających długie tradycje w obszarze geografii społeczno-ekonomicznej i gospodarki przestrzennej. Odwołanie do społecznego wytwarzania przestrzeni H. Lefebvre, na gruncie literatury polskiej kontynuowane i rozbudowane przez B. Jałowickiego poszerzałoby teoretyczne pole interpretacji. Mimo postrzegania komunikacji jako narzędzia władzy systemowej wspierającej trwałość istniejących struktur, koncepcja *governmentality* M. Foucault, przez Autorkę uznana za Christmannem za nieadekwatną w badanym ujęciu, niesie szeroki zakres interpretacyjny, odwołujący się do społecznego świadomego i podświadomego reprodukcji strukturalnego porządku. Neoliberalny system społeczno-gospodarczy, określany przez M. Fishera materializmem kapitalistycznym jest dowodem wtłoczenia ogólnospołecznej świadomości a tym samym akceptacji (*governmentality*) w ramy uznanej za nadrzędną racjonalności ekonomicznej. Podejmowane na rzecz zrównoważonego rozwoju działania próbują wydobywać społeczeństwa z tego stanu świadomości.

W podsumowaniu ogólnych uwag merytorycznych, mimo zawartych w recenzji polemik, należy wysoko ocenić wartość pracy, której badania empiryczne zostały oparte na zaawansowanych teoretycznie koncepcjach społecznych. Praca tym samym istotnie wzbogaca i poszerza dorobek polskiej geografii społeczno-ekonomicznej i gospodarki przestrzennej od strony analiz teoretycznych oraz nowatorstwa badań empirycznych.

Uwagi merytoryczne szczegółowe

Wszystkie publikacje stanowiące podstawę rozprawy doktorskiej są spójne tematycznie i metodycznie. Publikowane w rytmie niemal corocznym, kolejne artykuły wskazują na rosnący poziom naukowego zaawansowania prezentowanych analiz.

W pierwszym z artykułów badaniu poddano skuteczność oddolnie podejmowanych inicjatyw konstruktywizmu komunikacyjnego w ograniczaniu konsumpcji plastiku jednorazowego użytku. W badaniu wykorzystano technikę tzw. nauki obywatelskiej czyli bezpośredniego zaangażowania obywateli, w tym wypadku konsumentów, w realizację badania naukowego i tym samym społeczne współtworzenie wiedzy w podjętym zakresie. Nauka obywatelska nie tylko poszerza możliwości badawcze zespołów naukowych, angażujących na rzecz badania wolontariuszy, ale jest jednym z najskuteczniejszych sposobów rozpowszechniania informacji o problemie i sposobach jego rozwiązań w społeczności, której dotyczy. Dyfuzja informacji/innowacji w formie osobistego przekazu uczestników badania jest jednym z najefektywniejszych kanałów nie tylko komunikacji ale też wpływania na kształtowanie opinii i świadomości. Badanie posiada zatem wysokie walory aplikacyjne. Dowodów na to dostarcza sam artykuł, w którym jest mowa o szerokim zainteresowaniu przeprowadzonym badaniem wszystkich rodzajów mediów, różnego typu organizacji pozarządowych i szerokiej opinii publicznej.

Kolejny artykuł poszerza problem wykorzystywania jednorazowych opakowań plastikowych o nową sytuację społeczną spowodowaną pandemią COVID-19. Pandemia przesunęła priorytety w kierunku zdrowia i higieny, drastycznie zwiększając popyt na ten typ opakowań pomimo wcześniejszych ustaleń ograniczenia ich używania ze względu na cele środowiskowe. Przeprowadzone na rzecz analizy wywiady z interesariuszami reprezentującymi wszystkie zaangażowane w obrót plastikowych opakowań podmioty dobrze ilustruje jak kruche są ustalenia dotyczące działań na rzecz ochrony środowiska w sytuacji pojawienia się innego typu komplikacji lub kryzysów. Działania na rzecz ochrony środowiska zostają zawieszane jako pierwsze, mimo, że kryzys z powodu którego odchodzi się od nich

jest efektem właśnie rozregulowania środowiska. Paradoks polega na tym, że skutki szkodliwych działań w środowisku kreują jeszcze bardziej ortodoksyjne anty-środowiskowe postawy i zachowania. Bez wątpienia artykuł porusza ważki społecznie i środowiskowo problem

Trzeci z przedłożonych do oceny artykułów kładzie nacisk na podejście partycypacyjne, podkreślając jak różne są postawy i perspektywy badanych interesariuszy w odniesieniu do wyzwań i rozwiązań w zakresie stosowania plastikowych opakowań jednorazowych w gospodarce obiegu zamkniętego. Wyniki przeprowadzonych badań dostarczają informacji na temat postaw wyróżnionych grup interesariuszy, dobrze zilustrowanych z wykorzystaniem wykresów biegunowych. Uzyskany w efekcie badań materiał daje bogate możliwości społecznie pogłębionych interpretacji, które w opinii recenzentki jeszcze nie w całości zostały wykorzystane. Na uwagę zasługuje postawa przedsiębiorców, którzy na poziomie systemowym dostrzegają tyle samo wyzwań co ich rozwiązań ale już na poziomie indywidualnym widzą wyzwania i znacznie mniej rozwiązań. Rozkład ten wskazuje, na znacznie bardziej pasywną niż aktywną postawę przedsiębiorców i oczekiwanie, że problem będzie rozwiązany systemowo bez konieczności wdrażania zmian w ich działalności. Z kolei postawa władz lokalnych widzących więcej rozwiązań niż wyzwań na poziomie systemowym jak i indywidualnym budzi optymizm. Osobną, badaną grupą są projektanci produktów, których Autorka słusznie zalicza do grupy głównych interesariuszy. Ich rola mogłaby być krytyczna w rozwiązywaniu problemu gdyby w opracowywanych przez nich technologiach produkcji oczekiwano zmian, a te nie są zgłaszane przez producentów dla których przygotowują projekty, co potwierdza pasywną postawę przedsiębiorców. Innym wartym szerszej dyskusji wynikiem jest postawa dziennikarzy, którzy na poziomie systemowym widzą niewiele wyzwań i żadnych rozwiązań. Tymczasem o strategicznej roli stale poszerzającego się środowiska medialnego w budowaniu konstrukttywizmu komunikacyjnego już była mowa.

Nie do końca można zgodzić się z konkluzją Autorki, iż naukowcy winni skuteczniej propagować rezultaty badań i docierać z pozyskiwaną wiedzą do szerokich kręgów społecznych. Problem ten Doktorantka kontynuuje i rozwija w kolejnej, najnowszej z wykazanych publikacji. Koncentruje się w niej na roli naukowców w popularyzacji nauki związanej z wpływem obecności plastiku na warunki środowiskowe i zdrowie człowieka. Podkreśla znaczenie i potrzebę skutecznej komunikacji naukowej w celu zwiększenia publicznego zrozumienia i zaangażowania w kwestie zrównoważonego rozwoju, w

szczegółności w ograniczanie konsumpcji opakowań jednorazowego użytku i rozwijanie gospodarki o obiegu zamkniętym.

Problem przenikania wiedzy naukowej do szerokiej opinii publicznej winien być znacznie bardziej krytycznie interpretowany i nie można rozpatrywać go w izolacji, ograniczając do interakcji naukowcy – pozostali interesariusze, w tym społeczeństwo. W opinii recenzentki błędem jest traktowanie w tej kwestii naukowców jako pojedynczych podmiotów, od których działań zależy sukces tworzenia kanałów informacji, docierającej do pożądanych podmiotów życia społeczno-gospodarczego. Pomijając fakt, że każdy z interesariuszy winien otrzymać przekaz w formie i zakresie właściwym do jego potrzeb i zainteresowań, to po stronie interesariuszy – odbiorców mamy w znacznej mierze instytucje, organizacje, firmy podczas gdy naukowcy, będący twórcami wiedzy i źródłem jej rozpowszechniania, są postrzegani jednostkowo, rzadko w rozumieniu instytucji naukowej np. pod hasłem uniwersytet i jego działania jako instytucji na rzecz. Wykorzystywany dość często szyld ‘akademia’ nie doprecyzowuje podmiotu, który się za nim kryje i jest raczej rozumiany jako zindywidualizowana zbiorowość naukowców wszelkich dyscyplin prowadzących własną aktywność. Szczególnie w kontekście koncepcji przestrzeni relacyjnej, w duchu której Doktorantka podejmuje próbę interpretacji badanego zagadnienia, jest to problem, który winien być uwzględniony i dyskutowany.

W dyskusji nad wypełnianiem luki między badaniami naukowymi a pozostałymi interesariuszami, w tym społeczeństwem, nie możemy zatem poprzestać na takich formach działań jak nauka obywatelska, mimo, że jest jedna z lepszych form docierania z przekazem do opinii publicznej. Nie jest to i być nie może rozwiązanie systemowe. W nauce brakuje zaangażowania na poziomie instytucjonalnym, brakuje profesjonalnych rzeczników, którzy winni zajmować się propagacją wiedzy w określonych dyscyplinach. Liczne instytucje i organizacje publiczne i niepubliczne mają rozbudowane działy marketingu i zatrudniają rzeczników ich działalności podczas gdy placówki naukowe są w tym zakresie skromnie reprezentowane. Oczekiwanie, że naukowcy będą równie skutecznie tworzyć wiedzę i ją rozpowszechniać jest niewłaściwym założeniem. Kolejna, jeszcze bardziej kluczowa kwestia, to fakt, że w historii badań środowiskowych roi się od przykładów wybitnych naukowców, którzy nie tylko dokonywali przełomowych odkryć ale wykonywali również ogromną pracę w celu rozpropagowania informacji o zagrożeniu i dotarciu z nią do strategicznych interesariuszy. Trudno o lepszy przykład niż odkrycie zagrożenia rosnącym poziomem CO₂ dokonane przez Charles’a Keeling’a już w 1954 roku i opublikowanie wyników jego badań w

tym samym roku. Strategiczni adresaci informacji, czyli przemysł rafineryjny i samochodowy, nie tylko nie podjęli żadnych kroków zaradczych, ale rozpoczęli finansowanie dalszych badań na wzrostem CO₂ tym samym je kupując, zawłaszczając i utajniając przez niemal 70 lat. Podobna historia dotyczy badań nad obecnością plastiku w środowisku. Richard Thomson, twórca nazwy mikroplastik, opublikował wyniki swych badań dowodzące powszechnej obecności mikroplastiku w środowisku i organizmach żywych 20 lat temu. Działania na rzecz jego redukcji i eliminacji do dziś nie wyszły poza fazę dyskusji i zaleceń. Przytoczone przykłady blokowania przepływu informacji, manipulowania wiedzą na temat kluczowych środowiskowo odkryć naukowych są doskonałym przykładem konstruktywizmu komunikacyjnego.

Podsumowując ocenę poszczególnych publikacji składających się na przedłożoną dysertację pragnę zaakcentować, że moje rozbudowane rozważania w zakresie badanych przez Doktorantkę kwestii są dowodem jak duży potencjał inspirujący do dalszych badań i interpretacji posiada przedłożone opracowanie.

Uwagi końcowe

W podsumowaniu recenzji stwierdzam, że opiniowana dysertacja wnosi oryginalny, cenny poznawczo, metodycznie oraz aplikacyjnie wkład w badanie problemu zanieczyszczenia środowiska plastikiem z wykorzystaniem koncepcji konstruktywizmu komunikacyjnego oraz przestrzeni relacyjnej.

Wyrażone w recenzji uwagi są w głównej mierze rozwinięciem dyskusji nad podejmowanymi w dysertacji problemami i zakresem ich interpretacji. Wyrażone uwagi i polemika mają na celu wskazanie potrzeby rozwinięcia dalszych, pogłębionych badań zagadnienia oraz doskonalenia warsztatu badawczego. Pani mgr Aleksandra Krawczyk przedstawiając niniejszą pracę wykazała się posiadaniem rozległej wiedzy teoretycznej na badany temat, umiejętnością formułowania problemów naukowych, znajdowania oryginalnych, poprawnych metodologicznie sposobów ich rozwiązywania, a tym samym prowadzenia pracy naukowej.

Stwierdzam, że recenzowana rozprawa odpowiada kryteriom merytorycznym i formalnym, jakie spełniać powinna praca doktorska, a więc spełnia warunki określone w art.187 Ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce, z późniejszymi zmianami.

W związku z powyższym, stawiam wniosek o przyjęcie rozprawy zatytułowanej „Communicative constructions and the relational concept of space in a circular economy of single-use plastics” jako pracy na stopień naukowy doktora oraz dopuszczenie Pani mgr Aleksandry Krawczyk do publicznej obrony.

Iwona Sagan

Signed by /
Podpisano przez:

Iwona Bronisława
Sagan
Uniwersytet
Gdański

Date / Data: 2024-
02-12 11:15

Gdańsk, 12 lutego 2024 r.